

Перформанс як вид сучасного мистецтва

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Розглянуто напрямки розвитку та перспективи такого виду мистецтва як перформанс.

Ключові слова: мистецтво, перформанс, картини, боді-арт, глядач.

Abstract. This article examined the problems and prospects of this direction in art as Performance.

Keywords: art, performance, picture, body-art, spectator.

Незважаючи на те що широка аудиторія глядачів не сприймає перформансу як самостійного виду мистецтва, він потребує уваги дослідників. Арт-перформанс, як сучасний напрям мистецтва, сприймається важко, але раніше так само було і з іншими напрямками мистецтва, які зараз називають шедеврами. Сучасне мистецтво – суперечливий і багатогранний процес, а перформанс – один із найновіших і найперспективніших його видів.

Виходячи з цього, **метою статті** є характеристика перформансу як складової сучасного мистецтва.

У різних визначеннях перформанс найчастіше представляють як акцію або форму сучасного мистецтва. У мистецтвознавстві поки не дається чітких визначень з приводу того, чим же є перформанс: напрямком, жанром або видом. На сьогоднішній день існує багато суперечок чи можна взагалі вважати перформанс мистецтвом?

З цього питання дуже влучно висловила свою точку зору мистецтвознавець Ю. Гніренко: «напрямок перформанс бути не може, так як сам підпорядковується звивистій зміні течій в художньому процесі» [1, с. 2].

Перформанс – сучасна форма акціоністського мистецтва, спрямована на активізацію архетипів колективної несвідомої публіки.

Перформанс, на відміну від живопису, не вимагає спеціальної підготовки для адекватного сприйняття, навіть навпаки, він передбачає відмову від звичних очікувань і підходів до нього як до твору мистецтва. Найбільш правильно тут виявиться незацікавлена оцінка випадкового перехожого, який сприйняв побачене як звичайне життєве враження, дивний випадок, не встиг зайняти позицію споживача естетичних цінностей і втратити самостійність судження і незатьмареність почуття.

Перформанс – це вид художньої творчості, що поєднує можливості мистецтва і театру. Йому передували «живі картини», але остаточно він склався в акціях представників дадаїзму і особливо концептуального мистецтва. На відміну від хепенінгу, розрахованого на активну співучасть глядачів, у перформансі цілком домінує сам художник або спеціальні статисти, що представляють публіці живі композиції із символічними атрибутами, жестами і позами.

Якщо акція – це дія, спрямована на досягнення якої-небудь мети, а хепенінг – просто «подія», то перформанс – саме уявлення. Відповідно, перформанс може бути менш чіткий і лаконічний, ніж акція; насичений «другорядними» деталями і навантажений прихованими смислами і неявними підтекстами. У цьому сенсі перформанс ближче до театрального дійства, ніж власне до акціонізму. У перформансі немає такого поняття як роль (щось чуже, нав'язане). Те, що робить перформансер, створюючи перформанс, варто назвати вибором дискурсу – тобто певної поведінкової моделі. Найголовнішою відмінністю перформансу від театру є те, що художник в ході перформансу переживає ситуацію, запропоновану ним же самим, причому ця ситуація глибоко занурена в реальність, що не відчужена красивими словами і майстерною грою. До того ж, мета вистави і перформансу абсолютно різна. Театр передбачає виклик певних рефлексивних почуттів, перформанс ж, навпаки, передбачає дистанціювання. А глядач – це об'єкт і його емоції та почуття – це мета перформансу.

Ще одна відмінність перформансу від хепенінгу і акції – це прагнення до незалученості глядача до процесу дії і відсутність спонтанності. Головним об'єктом у перформансі є художник, його перевтілення, жести, тіло. Тут можна помітити близькість із боді-артом, де в якості твору мистецтва так само виступає тіло людини. Але в боді-арті тіло – це заміник полотна чи паперу (на яких зазвичай створюються картини), а в перформансі акцент ставиться на тактильності. Наявність тактильності передбачає оголення в перформансі, що підсилює заглибленість даного виду мистецтва в реальну дійсність, дозволяє долати багато табу, дає нові відчуття, ніж просто візуальне спостереження.

У другій половині ХХ ст. виникло багато художніх напрямів і арт-практик, які об'єднують принципово нове ставлення до простору. Якщо раніше людина була націлена на сприйняття окремого твору в нейтральному просторі, то тепер саме середовище, в якому знаходиться твір, перестає бути нейтральним. Простір, в якому розміщується твір ленд-арту, або в якому здійснюються інсталяція та перформанс, або проходять акції – активний. Цей простір передбачає абсолютно новий естетичний досвід, принципово інший, не схожий на досвід сприйняття, скажімо, станкового живопису. Цей досвід тяжіє до стародавніх містерій, учасниками яких були величезні маси людей. Тут діють інші сили: природні об'єкти, люди, міста – включені в мистецьку акцію, починають по-новому сприйматися і учасниками цих акцій, і глядачами.

Більш того, саме поняття «глядач» стає дуже умовним. Межі між мистецтвом і не-мистецтвом стають прозорими. І кожна людина, свідомо чи несвідомо, перетворюється на учасника цього дійства.

Першими художниками-новаторами, які заклали основи формування перформансу стали Й. Бойс, І. Кляйн, В. Фостель. І. Кляйн висунув ідею створити мистецтво з нічого. Сама ідея не нова, але способи, якими це досягалось – претендують на те, щоб вийти зі звичних рамок мистецтва дії. У 1958 р. на відкритті виставки І. Кляйна в Парижі художник «продавав» те, що позначив словами «Порожні стіни». Він вимагав за свій «товар» тільки золото, так як, за його словами, «вища якість нематеріального має бути оплачена якісним матеріальним» [2, с. 3].

У 1960 р. І. Кляйн представив твір «Антропометрія синьої епохи». За допомогою трьох жінок, тіла яких були облиті синьою фарбою, робилися відбитки на великому аркуші паперу. Таким чином, картина створювалася на очах у глядачів, представляючи собою «антропологічні знаки».

Флюксус – це напрям, що складається з дій і об'єктів, близьких до хепенінгу, але які наповнені «шоковою провокацією». Основним принципом цього напрямку є безумство, спонтанність, відмова від будь-яких обмежень.

На перформанс вплинула ситуативність флюксуса, в якому головним було створити за допомогою власного тіла, простору, речей, парадоксальну ситуацію, не вмотивовану логікою буденного існування. Саме тому іноді батьком перформансу називають Й. Бойса. Перформанси, основою яких стали «бойсовські» поведінкові дії відносять до екзистенційного перформансу. Одним із найвідоміших перформансів Й. Бойса є «Я люблю Америку, а Америка любить мене». У 1974 р. художник тиждень жив у галереї Рене Блоку в Нью-Йорку разом із койотом. Він ховався, захищався від тварини палицею, а підлога галереї була заповнена американськими газетами. Робота задокументована детально з того самого моменту, як Й. Бойса в буквальному сенсі вантажать у літак в Німеччині, везуть на машині швидкої допомоги до галереї в Нью-Йорку. Усе його співіснування з койотом і всі його коментарі цієї події зняті на плівку.

Таким чином, незважаючи на суперечливі думки стосовно того чи є перформанс мистецтвом, своїми творами автори цього напрямку безперечно доводять, що перформанс не що інше, як окремий незалежний жанр арт-мистецтва. Жанр перформанс справляє неабияке враження на людей за допомогою грандіозних форм, незвичайних ідей та філософських думок, які намагається донести митець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каткова М. В. Искусство действия: Перформанс-художественное явление второй половины XX века (2014) // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/iskusstvo-deistviya-performans-khudozhestvennoe-yavlenie-vtoroi-poloviny-khkh-veka>.
2. Кизельватер Г. Пейзажный перформанс группы КД / Г. Кизельватер // Декоративное искусство. – 2013. – № 1. – С. 113.
3. Корсакова И. А. Музыкально-коммуникативное пространство современного искусства / И. А. Корсакова // ФЭН-Наука. – 2013. – № 10 (25).
4. Сідлецька Т. І. Історія української культури. Ч.ІІ: навч. пос. / Т. І. Сідлецька. - Вінниця: ВНТУ, 2016. - 78 с.
5. Хэнсен Ш. Перформанс – контрактинг: новые горизонты / Ш. Хэнсен. – К., 2013. – 50 с.

Янова Даниель Анатоліївна, студентка групи Моз-14б факультету Менеджменту Вінницького національного технічного університету.

Yanova Daniel Anatolivna, student group Moz-14b, faculty of Management, Vinnytsia National Technical University.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Supervisor – Sidletska Tetyana Ivanivna, Candidate of Art Criticism (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities Vinnytsia National Technical University.